

A. 10 Hålltorps kvarn

Klicka på bilden för att se den större! Flygfoto skänkt av Leif Crona, godkänt för publicering av Försvarsstaben, augusti 2014

Vill du ladda ner en redigerad version av [A. 10 Hålltorps kvarn](#) som Word-fil för personligt bruk är det bara att klicka på filen nedan - enkel att skriva ut! Tänk bara på copyright och publiceringsrättigheter!!

[A 10 Hålltorps kvarn.docx](#) 2.5 MB

[A 10Hålltorps kvarn tillägg 2014-03-01 .docx](#) 226 KB

[A 10Hålltorps kvarn tillägg 2014-03-04 .docx](#) 193 KB

Hålltorps Qvarn --> Hålltorpakvarna --> Hålltorps Kvarn

Ur ortsnamsregistret;

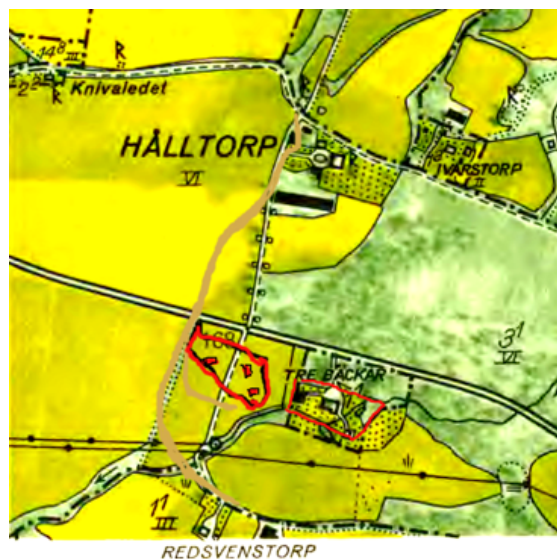
Hålltorps kvarn; Hålltorpakvarn f.d. kvarn vid Hålltorp.

Namnformer;

Hålltorps kvarn
Hålltorpakvarna
Hålltorps Qvarn
Kvarnen dyker upp med bostad i husförhörslängden 1869 - 1880 och byggs troligen av Anders Pettersson vid hans övertagande av Stora och Lilla Hålltorp (1844) m fl gårdar i området efter 1850. Ny kvarn byggs 1899.

Stora Hålltorp monterades ner under mitten av 1800-talet och nybyggd kvarn uppfördes nära den gamla boplatsen ca 1860. Hålltorps kvarn las slutligen ner 1935.

Tre Bäcker kom att byggas 1940 strax norr om den gamla kvarnbyggnaden vars grund kom att fungera som trädgårdsdamm och senare som en modern simbassäng.

Hålltorps kvarns lägenhet var nästan identisk med senare tids Tre Bäcker och låg som enda bebyggda lägenhet kvar efter att Stora Hålltorp upphört som boendeplats. G:a St. Hålltorp och Kvarnplatsen.

Kort kring Hålltorps Kvarn av Alf Hansson i Varnhemsbygden 1995

Hålltorps Kvarn, Varnhem

Kvarnen uppfördes troligen på 1860-talet. Kvarnen var belägen vid Tre Bäckars trädgård, kvarnplatsen är den nuvarande poolen. Kvarnen var vattendriven och drivhjulet var av överfallstyp. En damm var belägen vid bron över nuvarande väg 49, här reglerades vattenflödet till kvarnen. När malningen avslutats för dagen stängdes luckorna och vattenmagasinet fylldes på. Från dammen leddes vattnet via en bäck till en c:a 40 meter lång nedgrävd trumma med en diameter av c:a 1 meter. Från trumman leddes vattnet via en träränna fram till drivhjulet. Denna ränna var populär bland bygdens folk att skölja stortvätten i, här hade man tillgång till rinnande vatten i bekväm arbets-höjd. Kvarnverket bestod av 3 par stenar. Karl-Henry Lindqvist berättar att han körde mycket säd till Hålltorps kvarn för malning. Han berättar att när vatten-tillgången i bäcken var för liten för att driva kvarnen åkte han till Ökulls kvarn, vilken var i drift hela året eller till Gustavsfors kvarn, där det fanns eldrift av kvarnen. Ägare till kvarnen 1923 var A Pettersson, arrendator var Gustav Linus Berg. Kvarnen lades ned 1935. Vid kvarnen fanns även ett hyvelverk för takspån.

Hålltorps kvarn 1929 - boningshus och ladugård

Här är Hålltorps kvarns bostadshus, ladugård, uthus och med kvarnbyggnader som skymtar i bakgrunden på andra sidan bäcken som då gick mellan kvarnen och dåvarande boplat. Bilden tagen troligen 1929, dvs exakt 10 år innan samtliga byggnader inklusive kvarnen revs och fick ge plats för Tre Bäckars byggnadskomplex. Bilden tagen ett bit söder om nuvarande riksväg 49 - i stort sett från Tre Bäckars nuvarande infartsport.

Själva transportvägen till kvarnbyggnaderna gick från dåvarande Skövdevägen mer österut, i gränsen för Stenhammarens ägor, och korsade bäcken med hjälp av en liknande kalkstensvälvd bro som vid "stora vägen" för att nå kvarnen på den södra sidan av bäcken - se nedan!

(Bild och information förmedlad 2013 av Bengt Jonsson, född i Ivarstorp 1931)

Grannbonden i Redsvenstorp malde sin säd vid Hålltorps kvarn

Nils Ljungström, dräng på Redsvenstorp på väg till Hålltorps kvarn 1925. Insatt av Kent Friman, 2014-02-26. Bild från Skarke-Varnhems Hembygdsförenings arkiv.

Hålltorps kvarns kvarnbyggnader

En enda bild med en "skugga" av Hålltorps kvarn.

Kvarnen var från senare halvan av 1800-talet, efter att Anders Pettersson köpte Stora och Lilla Hålltorp 1844. 1859 skrevs för första gången mjölnare i en bostad vid kvarnen. 1899 byggdes en helt ny kvarn.

Framför kvarnen går själva bäckfåran som låg mellan kvarnbyggnaden och lägenhetens övriga bebyggelse. Det ser ut att finnas en "skyddande" vällagd mur mellan trädgård och bäcken framför kvarnen. Troligen för att skydda boplatsen från högvatten i bäckfåran.

Kvarnen tycks ha haft några skilda byggnader, som framträder bakom denna mur som går från vänster till höger på denna förstörade detalj från föregående bild. Det ser ut som att det går att urskilja **fyra olika byggnadskroppar** bakom trädgrenarna.

Det ser faktiskt också ut som om säckar ligger på marken framför muren i trädgården till boningshuset.
(Bildförstoring och försök till analys; KF, 2013)

Försök till inritning av byggnader

2013, KF - grovt och efter svaga förebilder och med mycket gissning!

Kanske byggnaderna inte låg i vinkel så här - men det skymtar i alla fall byggnader på fotografiet ovan ungefär på det här sättet. Det fanns även ett hyvelverk för takspån här!

Bakom en välbyggd mur som säkert byggts för att skydda boplatsen från bäckens ibland höga vattenstånd!

Arvid Pettersson, på Hålltorp, talade om att **Redsvenstorps** gamla ladugård ofta stod under vatten, då bäcken hade sin vårfloed. Så mycket vatten kunde troligen tidvis samlas i den. Det var anledningen till att man flyttade upp boplatsen med ladugård längre från bäcken på Redsvenstorp. Kanske muren var ett skydd mot översvämning.

(Uppgifter Varnhemsbygden 1995 + 2005, Alf Hansson)

Hålltorps kvarn på karta 1877

På karta 1877 ser man att endast en svart prick återstår av Stora Hålltorp (förmodligen ladugård eller annat uthus) samt att det nu finns en tydlig bostad på kvarmtomten norr om "bäckakröken" med ett kvarnhjul inritat på motstående sida i bäcken, där själva kvarnen låg. Ny kvarn byggdes sedan 1899 lite söder om den gamla.

Även Stenhammarens byggnader har rivits, troligen som byggnadsmaterial till Hålltorps utveckling efter 1850. Någon slags "grund" kan anas norr om Soldattorpet Stenslund, utmed den väg som gick fram till gården från Stenslunds ladugårdsgavel i själva gränsen för Stenhammarens forna marker (nu Hålltorps).

Fram till kvarnen gick en arbetsväg från Skövdevägen utmed Stenhammarens gräns med en kalkstensvalvbro över bäcken på samma sätt som vid landsvägen ett stycke därifrån. På kartan följer kvarnvägen exakt

gränsmarkeringen mellan Kvarnens och Stenhammarens marker.

(Kvarnsvägsuppgifter, 2013, Bengt Jonsson, född Ivarstorp 1931)

Kvarndamm på andra sidan bron och landsvägen till Skövde

Västergötlands Museum - bildarkivet/bildnummer: A145127:8
Fotograf: Nils Lann

Västergötlands Museum - bildarkivet/bildnummer: A145127:10
Fotograf: Nils Lann

Hålltorps kvarndamm på 1930-talet. Dammen låg ovanför landsvägsbron c:a 250 m från kvarnen.

När mjölnaren behövde malvatten fick han gå hit och öppna luckorna. Vattnet rann sedan fritt till en krök av bäcken. Här leddes det in till kvarnen genom en stensatt trumma som gick under "Kvarnagärdet".

Gamla landsvägsbron ovanför Tre Bäcker. Bron var en s.k. valvbro och satt av kalksten och mycket stabil. Troligen byggd på 1860-talet. Foto från 1930-talet.

Då nya väg 49 byggdes 1958 revs den och ersattes med en betongbro. Bilden tagen från platsen för den gamla kvarndammen.

(Text Nils Lann)

Bilden är tagen vid en översvämning efter ett ymnigt regn.

Hålltorps kvarn låg bakom nuvarande Tre Bäcker.

Av kvarnhuset återstår endast undervåningen, vilken gjordes om till simbassäng.

(Text Nils Lann)

Boende i Hålltorps kvarn

Husförhörlängd 1869 -->
Hålltorps Qvarn;

Mjölaren Anders Jonsson, f. i Korsberga 1828 25/9 - in fr. Engarås m. familj **1878** - ut Skövde **1880** - död 1906

Hustru Anna Kristina Larsdotter, född i Fröjered 1841 den 22/6 - Skövde med maken 1880 - död 1917

Son Gustaf Linus, född i Fröjered 1863 den 9/12

Son Per Johan född i Skarke 1866 den 9/12

Dotter Jenny Kristina född i Skarke 1870 den 12/8

Nya boende kallas arrendator;

Arr. August Gustafsson, född i Lerdala 1851 den 21/2 - flyttar in 1882 med familj och ut till Klosterdal **1891** - handlande - byggde sedan affären Nydal i Varnhem i samband med järnvägens tillblivelse 1903.

Hustru Matilda Sofia Sandgren, född i Marum 1850 den 24/1

Son Karl Konrad, född i Varnhem 1877 den 3/11

Dotter Ellen Viktoria, född i Varnhem 1882 den 2/4

Arr. Gustaf Linus Berg, född i Marum 1864 den 23/3 - flyttar in **1891** 19/10 från Marum - gift 1/11 1891

Hustru Emma Charlotta Svantesdotter, född i N. Lundby 1860 den 18/6 - dör **1931**

Son Carl Gustaf född i Varnhem 1892 den 11/9 - dör den 11/5 **1896**

Son Nils Torsten född i Varnhem 1894 den 2/11 - flyttar ut till Fliseryd **1914** - hem 1914 - ut Skara **1915**

Dotter Anna Katarina, född i Varnhem 1892 den 11/9 - sömmerska - ut gift med ägaren till Ivarstorp **1924**

Även brodern; arbetaren, Karl Ludvig Berg, född i Marum 1866 den 28/1 - flyttar in från Ledsjö 1892 - ut **1896**

Även mammans moder; Kajsa Håkansson, född i Stenum 1832 den 6/2 - in från Marum 1896 - hon dör 5/9 **1915**

Arrendatorer och villkor

Ägare var ägaren till Stora och Lilla Hålltorp sedan **1844**, Anders Pettersson, som blev den släkt som byggde upp och utökade gården till ett omfattande jordbruk och släkthemman.

År **1862** gjorde lantmätaren en sammanställning över de hemman som då ägdes av **Anders Pettersson i Skarke**; A.Lilla Hålltorp, B. Stora Hålltorp, C. Stenhammar D. Sten och E. Lille Kullen till detta kom dessa gårdars ägor i Billingeliderna, Torpet Kullaliden samt 1/4 dels mantal Upsala därefter F. Soldattorp till Stora Hålltorp och Stenhammar - ingen dålig expansion på knappt 20 år!! Den "nya tidens" Hålltorp var nu etablerat!

År **1888** uppförde **Per August Pettersson**, en son till Anders, som nu ägde gården, nuvarande mangårdsbyggnad. Det var också han som byggde den **nya kvarnen 1899-1901**.

Från 1 mars 1880 till och med den 14 mars 1882 var Anders Gustaf Andersson, Gustafsfors, mjölnare vid den gamla kvarnen.

1882 - 1891 var Agust Gustafsson, mjölnare och arrendator och den förste som bodde vid kvarnen

Från den 14 mars 1891 blev Gustaf Linus Berg från marum arrendator för ett år, vilket förlängdes i en femårsperiod till 14 mars 1897. Arrendet förlängdes igen till 1898.

Arrendet var då per år 1:a året 100 kronor och andra och följande år 200 kr och betalades för 1892 den 1 februari 1893, 1894, 1895, 1896, 1897 - 1901. 1903 var arrendet 300 kronor till 1908. 1909 till 1923 var det 250 kronor.

Avträdessyn gjordes 1931 - då avträdde Gustaf Linus Berg kvarnen och flyttade till dottern i Ivarstorp.

Kort om Gustaf Linus Berg:

Gustaf Linus föds av föräldrarna Gustaf Adolf Berg och Cajsa Johans- dotter i Hallaqvarn, Marum 1864. Han bor med sina föräldrar, syskon och farfar & farmor på kvarnen där de varit mjölnare i generationer.

Hans far dör redan 1877 och modern med barnen lämnar kvarnen för att gifta om sig med mjölnaren Wilhelm Håkansson, Horshaga quarn i Brasstorps Rote året därpå. Gustaf lämnar för Gerum 1882, då 18 år gammal.

Hålltorps nya kvarn byggs 1899 -1901

Utgifter för byggandet af Hålltorpsqvarn

1899

April 24	Frans Löfgren för kanalgräfv	39:20
Juni 30	” ” do	64:50
Juli 1	Ulunda Kvarnbl. För sten	20:50
Augusti 1	Löfgren o Lindström för schaktn.	7:00
Sept 27	Cement köpt å Axvall	10:12
Okt 2	Frakt för murtegel	6:55
Okt 7	Murare Eriksson	60:00
Okt 19	” ”	100:00
Okt 20	Gustaf Johansson Ulunda för sten	30:00
Okt 20	Ulunda Kvarnbolag för kalk	38:75
	Deraf förut betalt 25 kronor	
Okt 28	Linus Berg för arbete vid qvarn	24:25
Okt 30	Ulunda Kvarnbol. för sten	32:00
Okt 31	Relsskenor till qvarn	4:65
Nov 4	Murare Eriksson	80:00
Nov 7	Ulunda Kvarnbl. för kalk	6:00
Nov 11	Köpt 250 st murtegel i Sköfde	7:00
Nov 15	” 300 ” do i do	8:40
Nov 17	” spik till qvarnbygget	4:35
Nov 18	Murare Eriksson	85:00
Nov 20	Synnergren å Hålltorp för 1000 ?	21:40
Nov 20	Ulunda Kvarnbl. för sten	11:00
Nov 20	G Johansson i Ulunda do	7:50
Decemb 8	Korpral Fält och Sold. Holmberg för qvarnbygget	50:10
Decemb 14	J Johansson i Slottet för sand	13:00

1900

Mars 23	Sköfde Mek. Verkstad	300:00
April 6	Korp. Fält för fönster till qvarn	31:90
Maj 14	Sköfde mek. Verkstad	200:00

Nils Lann har sammanställt denna beskrivning av kostnaderna för bygget av nya Hålltorps kvarnbyggnad, som en avskrift av ett gammalt dokument.

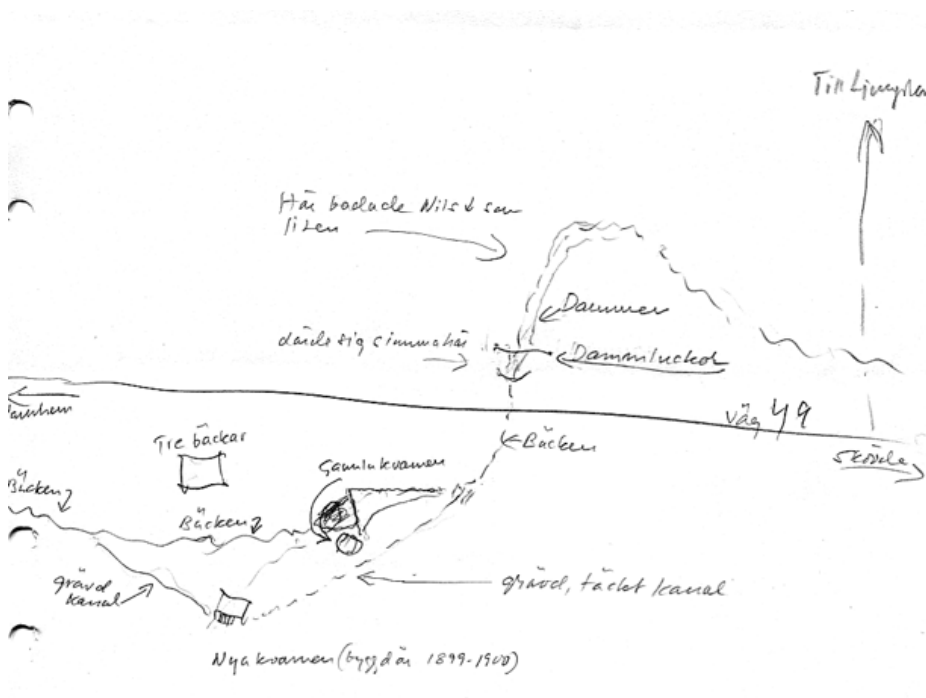
(Tillhandahållen av Verna Andersson, Ljungtorp, 2013)

Maj 21	Cement från Axvall	3.50
Juni 15	Stenhug. Andersson golfsten	44:80
Juni 16	Linus Berg för qvarnarbete	48.53
Juni 23	1 Ta Cement	9:50
Juli 3	G.N Gustafsson för qvarnbyg.	33.50
Augusti 31	" " " " do	40:00
Sept 7	Linus Berg do	25:00
Sept 11	Blomster för qvarnarbete	18:00
Sept 15	Handl. Gustafsson för jern	36:16
Sept 24	Korp. Fält för qvarnarbete	4:00
Okt 1	Linus Berg " do	10:00
Okt 5	Korp. Palm " do	15:33
Okt 17	G.N.Gustafsson do	11:00
Okt 18	Gustafsson för spik	3:67
Okt 24	Sköfde Mek. Verkstad	226:25
Okt 24	Sörbylunds såg för plank	22.50
Okt 31	Persbergsgård för ett långjärn	20:00
Nov 2	Svensson Lugnås för 2ne qvarnsten	130:00
Nov 5	Frakt för qvarnstenar	15:33
Nov 17	Sold. Holmberg qvarnarbete	15:00
Nov 28	Ulunda Bolag. Trappa o sikt	35:00
Nov 28	Korp. Palm för arbete	10:12
Dec 11	G.N Gustafsson do	37:50
Dec 11	Sold. Holmberg do	47:25
1901		
Febr 27	Sköfde Mek. Werkstad	51:97
		2.177:08

Handritad karta 2002 över Hålltorps kvarnar - gammal och ny

Kartan handskissad av Nils Lann 2002. Den beskriver hur Hålltorps kvarnar (gamla och nya-1899) låg i förhållande till nuvarande Tre Bäcker. Den gamla kvarnen låg i den ursprungliga bäckfåran. Bäckan används sedan med täckta och öppna kanaler och ger så de tre bäckarna där Tre Bäcker bygger sitt hus 1939.

(Tillhandahållen av Verna Andersson, Ljungstorp, 2013)

Bröllopet på midsommarafton i Hålltorps kvarn 1924

Bild 2013 från Bengt Jonsson, son till brudparet, född 1931 i Ivarstorp

Foto från bröllopet midsommarafton 1924 taget vid Hålltorps kvarn i trädgården. Vigsel förrättad av kyrkoherde von Södow i Varnhems kyrka.

Främre raden från vänster:

1. **Erik Berglund**, – fosterson till August och Eugenia på Ivarstorp, blev med tiden präst i i Skåne i de sammanlagda församlingarna Everlövs – Blåntarp – Sövde. Han vigde senare Oskars och Annas son **Bengt Jonsson** och hans maka **Inga-Lill**. Han blev fosterson i Ivarstorp xxxx på grund av ensamstående moderns omöjlighet att klara situationen ekonomiskt i Stockholm och flyttade ut xxxx. Gick i skolan i Varnhem med Håkan Gabriellsson som lärare med gående skolväg från Ivarstorp till Varnhems skola. **Formalia: Erik Runo Berglund** född 1911 i Kungsholms församling, Stockholm död 1994 i Lund, prästvigd 1943, kyrkoherde i Sövde i Lunds stift, gift 1954 med Ella Oskaria född 1908 i Holm i Hallands län, död 1987 i Lund. Inga egna barn.
2. **Gustaf Linus Berg** (Annas far)
3. **Anna född Berg och Oskar Jonsson** (brudparet)
4. **Charlotta Berg** (Annas mor)
5. **Ester Sköld född Jonsson** (Oskars syster) gift Sköld i Stenstorp, med dottern **Margareta** i knät. Margareta gift Eriksson - bor i Mariestad (2013).
6. **Jenny Andersson** (Oskars halvsyster) och
7. **Margit Granström**, släkt med sömmerskorna Persson som lärde Anna till yrket

Bakre raden från vänster:

1. **Viktor Andersson** (Jennys make - kallades ofta "Karl Johannes-Viktor" - bor vid tiden i torpet Gröngatan, Backa), Viktor spelade fiol och kallades också "Spele-Viktor".

2. **Arvid Pettersson**, Godsägare på Hålltorp, född i Varnhem 1870 den 12/2 - på fotot i en ålder av 54 år
3. **Hugo Sköld** (Oskars systers Esters make), järnvägstjänsteman, Stenstorp
4. **Kjellander**, Lundby
5. **Sven Pettersson**, ägare till Redsvenstorp boendes i Smedsgården, Överbo
6. **Tekla Johansson**, Vadet (en av syskonskaran i Vadet)
7. **August Johansson** i Vadet (en av syskonskaran - som senare köpte Annelund, Ljungstorp)
8. **Elisabeth Johansson**, Vadet (en av syskonskaran)
9. **Margit Persson**, sömmerska syster med
10. **Hulda Persson**, sömmerska - Anna gick i lära hos dem i Solbacken, mellan Villa Nääs - Himmelskällan
11. Något släktingsbarn till närvarande på bröllopet.

Brudgummen **Oskar Jonssons** mor Elin Sofia Pettersson, född 1869 den 30/9 i Eggby finns inte med på fotografiet
- hon dog i en ålder av 27 år den 17/10 1896.

Hans föräldrar hade då varit gifta sedan 1891 den 5/5, dvs i drygt 5 år och giftermålet tog plats exakt ett år efter att sonen Oskar fötts och Oskars far var 43 år gammal gammal när hans unga (27 åriga) maka dog.

Fadern, **Johan August Jonsson**, född i Varnhem 1854 den 12/8 gifte sedan om sig 1899 den 1/10, tre år efter fruns död, med pigan Eugenia Holmberg född i Varnhem 1882 den 3/2.

Hon flyttade in som piga på gården 1897 den 3/11 (15 år gammal) och de fick dottern Jenny Karolina Jonsson 1898 den 30/12, då hon var 16 år gammal och var vid giftermålet 17 år gammal - August var då 45 år gammal.

(Uppgifter ur husförhörlängd och församlingsbok)

Oskars far var vid bröllopstillfället 1924 sjuk efter en hjärnblödning och dog året efter, därav finns han inte heller med på bilden.
(Uppgift, 2013, Bengt Jonsson, Oskar och Annas ende son, född 1931 i Ivarstorp)

Bröllopsparet med Annas far och mor - detalj ur foto

Copyright Ljungstorpsprojektet, Verna Andersson © 2013 Webbansvarig; Kent Friman - kontakt via Kontaktformuläret under rubriken: Kontakt
Sidan använder cookies.

Detalj från fotot med mjölnaren Gustaf Linus Berg, hans dotter Anna med maken Oskar Jonsson, nu vid tiden för brölloppet ägare till Ivarstorp och Charlotta Berg, Linus fru och Annas mamma.

Församlingsbok 1922 -->
Hålltorps kvarn;

Mjölare Gustaf Linus Berg, född 1864 - blir änklings 22/6 1931- flyttar till dotterns Ivarstorp 1931 - dör där 1946
Hustru Emma Charlotta Svantesdotter, född i N. Lundby 1860 den 18/6 - dör 1931
Dottern Anna Katarina, född 1897 - flyttar ut - gift med ägaren till Ivarstorp 1924

Fadern bodde fr o m 1931 i det relativt nyuppförda "nya huset" (1920-talet) på Ivarstorp. (Uppgift Bengt Jonsson, 2013)

"Gårdfarihandlarebesök" på Hålltorps kvarn 1929 - mjölnarparet Berg

En kvinna, **Britta Wallin**, som besöker Hålltorps kvarn. Mjölnarparet Linus och Charlotta Berg bjuder frikostigt på kaffe med dopp i sin trädgård 1929 på ett för tiden modernt ihopfällbart bord. Även kaffepannan av en senare modell. Husets textilier hänger för tork på gårdesgården.

(Bild och info 2013 från Bengt Jonsson, barnbarn till paret Berg, född 1931)

Textilier blev ju redan 10 år senare den här platsens signum med Tre Bäckar och Agda Österberg.

Efter 1931 tycks ingen ha bott efter mjölnaren Berg på Hålltorps kvarn och 1939 - 40 kunde Tre Bäckar byggas och kvarnen med boplatser hade gjort sitt i historien!

Hålltorps kvarn 1942 med boendebyggnader rivna 1939-1940

Bild från Helena Bromér, 2014, dotter till Iris Bromér, född Ohlsson. Dotter till Karl Ohlsson, Storekullen. På bilden längst till höger.

På den här bilden 1942 vid Tre Bäcker, som platsen redan nu döpts till, ser vi delar av det första gänget medarbetare hos Agda Österberg. Man kan se kvarngrunden vid bäcken bakom dem till höger. Det ser ut som om delar av byggnad finns kvar till vänster om gruppen och nytt virke efter bygget av Tre Bäcker ligger bakom dem till vänster. Tre Bäcker ligger åt vänster utanför bild och stod färdigt 1940 i sin första etapp.

Tre Bäckars arbetsgång består av från vänster;

Inga Olsson, Märta Persson, Britta Löfgren, Gösta Lundblad och Iris Olsson.

Farfar och farmor till Inga och Iris Olsson;

Johan O. Ohlsson och Anna Maria f. Kyrk, Storekullen/Björkedalen, Varnhem

Far & mor till Inga och Iris;

Karl & Hilda Olsson, Storekullen